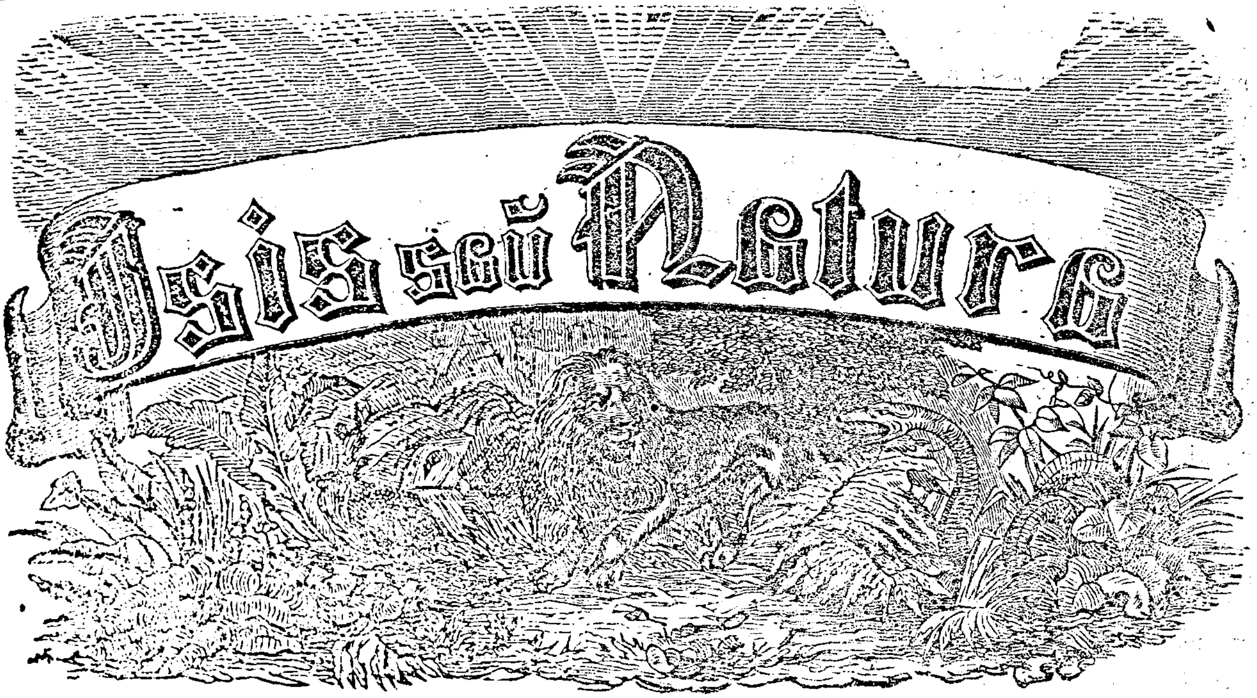

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТIINЦЕЛОРȢ NАТȢРАЛЕ ШI ESAКТЕ, ÎN TОАТЕ КЛАSЕЛЕ

Редiџеатȣ̆

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 6. (Anȣлȣ̆ алȣ̆ patрȣлеа) Бȣкȣрешtĭ 15 Февpȣapie, 1859.

Neгоцȣ̆ кȣ пърȣ̆ de omȣ̆.

Рарȣ̆ se гъsеште in Natȣpъ лȣкрȣрĭ d'o tрънiчiе atîtȣ̆ de mаре ка пърȣлȣ̆ omȣлȣĭ. Тоаtе челе-лалtе пърцĭ але корпȣлȣĭ nostрȣ, кîndȣ̆ ле depъptъmȣ̆ din корпȣ̆, fiindȣ̆ корпȣлȣ̆ biȣ̆ saȣ̆ moptȣ̆, sъ stpiкъ кȣрînd, пе кîndȣ̆ пърȣл ръmîne mȣltȣ̆ timпȣ̆ senapatȣ̆ din корпȣ̆ ши nȣ'ĭ nasъ nimiкȣ̆; totȣ̆ пъstpeazъ tрънiчiа лȣĭ. S'a гъsitȣ̆ în mopmintеле еџinџiene, пърȣ̆ каре а ръmasȣ̆ аколо miĭ de anĭ; кȣ toate aчestea, кîndȣ̆ 'лȣ̆ а skosȣ̆ 'лȣ̆ а гъsitȣ̆ în stape foapte бȣnъ ши tpaĭniкъ, nichĭ skimбatȣ̆ în колоаре. Ȣnȣ̆ лȣкрȣ кȣрiosȣ̆ este къ, кîndȣ̆ пърȣл este лipitȣ̆ de корпȣ̆, nȣ este аша de tpaĭniкȣ̆ ши de dȣрабiле. Este штiȣtȣ̆ къ întpistapea ши некаzȣ албеsкȣ̆ кȣрîndȣ пърȣл omȣлȣĭ, апоĭ кîndȣ̆ пърȣл s'aȣ̆ албitȣ̆, este ȣnȣ̆ semnȣ̆ къ s'a sлъбitȣ̆. Dapȣ̆ sîntȣ̆ ниште dȣрерĭ mopале adînчĭ, ниште anksieтъцĭ каре tȣрmentezȣ̆ atîtȣ̆ sȣfлetȣлȣ̆ omȣлȣĭ, în кîtȣ̆ s'a възȣtȣ̆ къ în пȣцine ziле s'a албitȣ̆ пърȣл.

În рапортȣлȣ̆ колореĭ, гъsimȣ̆ patрȣ feлȣрĭ de пърȣ̆, adiкъ: пърȣ̆ бълапȣ̆, рошȣ, оакешȣ̆ ши negpȣ. Anatomia а аpъtatȣ̆ къ обsерbîndȣ̆ пърȣл npin miкроsкопȣ̆, bedemȣ̆ къ seamънъ кȣ ȣnȣ̆ miкȣ̆ чiлindpȣ fъкȣtȣ̆ de stiкль ши ȣmплȣtȣ̆ к'о matepie грasъ. Dȣпе колоареа aчesteĭ matepiĭ, se apatъ ши колоареа пърȣлȣĭ; daкъ matepiea este оакешъ saȣ̆ neагръ, пърȣлȣ̆ s'apatъ opĭ kastaniȣ̆ opĭ negpȣ; daкъ aчeastъ matepie este галбенъ, пърȣлȣ̆ este блondȣ̆ (бълапȣ̆) saȣ̆ рошiȣ. Апоĭ кimiea а аpъtatȣ̆ къ колоареа aчesteĭ matepiĭ а перiлорȣ̆ este deтерminatъ npin кътъцimea de кърбȣnĭ saȣ̆ de пȣчioasъ; adeкъ daкъ

mateрiea este богатъ în кърбȣнĭ, s'арatъ неагръ шi дакъ este богатъ în пъчiоасъ, s'арatъ блондъ saȣ рошie. Eatъ ла че съ редȣче mîndрiea ȣneĭ даше кȣ пърȣ негрȣ: ла ȣнȣ драmȣ saȣ доъ de кърбȣнĭ maĭ mȣлtȣ, каре Natȣра a пȣsȣ în пърȣл eĭ шi kîndȣ о блондъ реsfîръ пърȣлȣ eĭ stрълȣчindȣ паркъ ка fire d'аȣрȣ, iaрȣ нȣ face алtȣ nimikȣ de kîtȣ не арatъ кътъцimea mаре de пъчiоасъ кȣ каре Natȣра a înzestрatȣ орнаmentȣлȣ капȣлȣĭ съȣ. Eatъ ла че desiлȣziȣне не адȣче анаliza anatomikъ a frȣmȣseцeĭ корпȣлȣĭ nostрȣ!

Ȣнȣ savantȣ цермаnȣ a авȣtȣ ръбдаре (шi нȣmaĭ ȣнȣ цермаnȣ поate съ aĭбъ о asemenea ръбдаре шi флегmъ) шi a нȣmъратȣ перiĭ ла mȣлte капete блонде, оакеше шi негре шi eatъ къ че a гъsitȣ. A гъsitȣ къ капete блонде аȣ kîte 140 miĭ de перĭ; капete кȣ перĭ kastaniĭ аȣ 109 miĭ перĭ, челе негре аȣ 102 miĭ шi челе рошiĭ аȣ 88 miĭ перĭ. Aчeastъ împрeцiȣраре къ оameniĭ кȣ пърȣ негрȣ аȣ maĭ пȣцinĭ перĭ în кап de kîtȣ чеĭ кȣ пърȣ бълаnȣ, не есплiкъ de че vedemȣ maĭ mȣлцĭ плешȣвĭ ла попȣлĭ кȣ пърȣ негрȣ, de kîtȣ ла чеĭ кȣ пърȣ бълаnȣ; къчĭ капeteле негре н'аȣ mȣлtȣ съ пеаргъ шi кȣрîndȣ se fakȣ плешȣве.

Dr. Prichard a арътatȣ къ чеа maĭ mаре парte a лоkȣitорiлорȣ пътîntȣлȣĭ, аȣ пърȣ оакешȣ saȣ негрȣ шi къ нȣmaĭ în ȣнеле църĭ норdiче але Eȣропеĭ, оameniĭ аȣ пърȣ блондȣ. Oameniĭ блонзĭ de норdȣлȣ Amеричеĭ, аȣ venitȣ аколо totȣ de ла Eȣропа.

Черчетъриле etnолоцiче (desпре Natȣра diferiteлорȣ попȣлĭ) аȣ арътatȣ къ градȣлȣ 48 алȣ лъцimeĭ норdiче, formeазъ хotарȣлȣ meridionалȣ пentрȣ пърȣ блондȣ; къчĭ toцĭ попȣлiĭ, каре аȣ пърȣ блондȣ: прекȣmȣ Enглезĭ, Белцĭ, Цермаnĭ de норdȣ, Sȣeцĭ, Норвeцĭ шi о mаре парte a Рȣшiлорȣ, лоkȣeskȣ în niȣnte граде цеографiче пȣse maĭ sпре норdȣ de kîtȣ градȣлȣ 48. De ла градȣлȣ 48 пînъ ла градȣлȣ 45 л. н. лоkȣeskȣ попȣлĭ ла каре se афлъ amestekatȣ amîndoъ felȣрiле de пър: оакеш шi блонд прекȣm ла Франчезĭ, Eлвeцieнĭ, Пiemontezĭ, Боemĭ, Aȣstрiaчĭ (din дȣкatȣлȣ Aȣstрia), Ȣнгȣрĭ шi Прiнчiпateле-Ȣnite. Ла noĭ însъ, кȣ Дȣнъреа, în Italia кȣ mȣнцiĭ Aпeninĭĭ шi în Sпania кȣ Пiреnеĭ înчепе реџiȣнеа пърȣлȣĭ негрȣ ка кърбȣнеле. Aшa дар, Eȣропа прezintъ totȣ felȣ de пърȣ: блондȣ deskisȣ кътре норdȣ, оакешȣ în mizлокȣ шi негрȣ кътре sȣдȣ ла mареа Mediteраnъ.

Кȣ toate aчestea, s'a обsерватȣ mȣлte esчепцiȣнĭ ла aчeastъ регȣлъ џенералъ. S. e. Iрланда шi mȣнцiĭ Skoцieĭ, de шi amîndoъ църiле sîntȣ норdiче, продȣкȣ оameнĭ кȣ пърȣ негрȣ. Din kontра, гъsimȣ în Венeцiea, în aчestȣ орашȣ пърȣ Italianȣ, чеа maĭ mаре парte a dameлорȣ d'аколо авîndȣ пе капȣлȣ лорȣ tрezаȣрĭ de пърȣ блондȣ, аȣрitȣ, прекȣmȣ stрълȣчeskȣ în tаблоȣрiле nemȣрitoaре але лȣĭ Tiцiaнȣ.

Пînъ акȣmȣ amȣ ворбitȣ de пърȣлȣ omȣлȣĭ каре este adeвърata лȣĭ проnрietate. Darȣ, прекȣmȣ sîntȣ dame каре mергȣ ла балȣ кȣ skȣлеле stреine, aшa sîntȣ шi fiinцe omeneшtĭ d'amîndoъ sekseле каре mергȣ ла балȣлȣ de toate zileле, adikъ în ȣлiцъ, кȣ skȣлеле stреine пе капȣлȣ лорȣ adikъ кȣ пърȣлȣ каре н'a kрeskȣtȣ în патрiea лорȣ. Aчeштĭ oameнĭ kîndȣ zиȣ къ sîntȣ patрioцĭ, sîntȣ patрioцĭ нȣmaĭ пînъ ла пърȣ din капȣ; къчĭ пърȣлȣ лорȣ este kosmoпoлitȣ; se пlimбъ din царъ în царъ în kȣtiiле перȣкiерiлорȣ пînъ kîndȣ гъseшte odinъ пе ȣнȣ venераbiлȣ капȣ плешȣвȣ, Дȣmнеzeȣ шtie ȣnde.

Нȣ поate съ'шi înkiпȣiaskъ чine-ва, kîtȣ de imпортantȣ este акȣmȣ în лȣme, komерчiȣ кȣ пърȣ stреinȣ. S'a калкȣлatȣ къ нȣmaĭ негȣцъtорiĭ de пърȣ în Лondon, вîndȣ пе fie-каре anȣ 100 mаже de пърȣ stреinȣ! Maĭ nainte, aчestȣ артiколȣ кȣрiоsȣ a fostȣ deпinдînte de азардȣ, дарȣ акȣmȣ aчestȣ komерцȣ s'a органizatȣ astȣfeлȣ къ нȣmaĭ dепinde de вр'о întîmпларе несiгȣръ, чi esпортaцiȣнеа aчestȣĭ артiколȣ este регȣлatȣ întokmaĭ прекȣmȣ este регȣлatȣ esпортaцiȣнеа грîȣлȣĭ saȣ a чеаiȣлȣĭ.

Пърȣлȣ блондȣ este ȣнȣ артiколȣ каре se esпортъ din Цермаnia. În Oлanda, s'a форmatȣ о soчietate komерчiалъ каре tрimite аџенцiĭ съĭ регȣлatȣ пе fie-каре anȣ ла Цермаnia ка съ adȣне аколо aчestȣ артiколȣ пentрȣ Aнглiea, ȣnde, nainte 50 de anĭ, пърȣл блондȣ ера foarte stimatȣ шi кътatȣ în kîtȣ ȣнȣ драmȣ de пърȣ блондȣ s'a вîндȣtȣ кȣ доъ драmȣрĭ арџintȣ. Adikъ пърȣлȣ îndoitȣ de skȣmпȣ de kîtȣ арџintȣл; пърȣл блондȣ ziче жȣрналȣл лȣĭ Chambert de ȣnde împрȣmȣtъmȣ aчestȣ артiколȣ, ера ла челȣ maĭ mаре поetȣ каре a продȣsȣ Mареа Бритaнieĭ (adikъ Sheakespear) simболȣлȣ frȣmȣseцeĭ пер-

fekte ші ideaлe. Dapȣ ші бътрînȣлȣ Omerȣ ші maĭ toцĭ челебріĭ піktopĭ din skoaлa Italieanъ ші Fлamande deteрь asemenea o mape npefe-рінцъ пърȣлȣї блondȣ ші este ремаркабілȣ ка în totȣ mȣzeȣлȣ de taблоȣрĭ din Лondonȣ, între sȣte de kanete de femee че se aфлъ аколо, nічĭ ȣna n'are пърȣ negрȣ. Kearȣ ші піktȣра sakpъ, a adontatȣ aчeasta; înцерiĭ ші Xpistȣ sîntȣ npe-zentaцĭ кȣ пърȣ блondȣ.

Dapȣ гȣstȣлȣ пentpȣ пърȣ блondȣ, s'a mik-шȣpatȣ aкȣmȣ mȣлtȣ în Anгліea ші аколо daȣ акȣmȣ npeferinцa пърȣлȣї oakeшȣ saȣ kastaniȣ din Франчіea. Kaȣza aчesteї skimбърї a гȣstȣлȣї este, npekȣmȣ asigȣpъ oamenii komnetenцĭ, къ колоареа sa faцa (teinte) oamenілорȣ din insȣ-леле Бритaniче, s'a skimбatȣ în чinчi-zeчĭ de anĭ dȣne ȣpmъ, adekъ s'a înkisȣ mȣлtȣ; aчeasta npo-вine din kaȣza къ d'atȣnчĭ, Anглezii aȣ eшitȣ din solitȣdinea de maĭ nainte, mȣлцĭ s'aȣ къ-sъtopitȣ кȣ aлцĭ nonoлĭ kape aȣ пърȣ oakeшȣ, de aчeea d'atȣnчĭ teintȣл oбpazȣлȣї oakeшȣ, ші пърȣл oakeшȣ este aкȣmȣ mȣлtȣ maĭ пȣцinȣ papȣ în Anгліea de kitȣ atȣnчĭ.

Negȣцъtopiĭ de пърȣ din Anгліea, npeferȣ пърȣ franчezȣ, anoĭ лȣкpȣ кȣriosȣ, sîntȣ în stape sъ кȣnoaskъ npin miposȣ dakъ ȣnȣ пърȣ oakeшȣ вine din Франчіa saȣ Цermania; ба înkъ maĭ mȣлtȣ: negȣцъtopiĭ de пърȣ în Франчіa sîntȣ în stape sъ devine (гъчeaskъ) npin miposȣ în че denaptamentȣ a kpeskȣtȣ aчestȣ пърȣ.

Пърȣлȣ negpȣ вine ла Anгліa din Bretagne ші sȣdȣлȣ Франчіеĭ; аколо este adȣnatȣ npin a-genцiĭ ȣnopa kase mapĭ komepчіaлe din Парisȣ. O asemenea kasъ кȣmпъръ anȣ neste anȣ пърȣ пe sȣma de 400,000 гaлбenĭ. Пpeцȣлȣ кȣ kape кȣmпъръ „ȣnȣ kanȣ de пърȣ“ este de ла ȣnȣ nînъ ла 5 франчĭ, dȣne mъpimea ші fpȣmȣseцea пърȣлȣї. Aчeштĭ agenцĭ noptȣ кȣ sine feлȣpimĭ de nangліче, opбate, mъtъsъpie ші цȣваеpikaлe eftine ші аша mepгȣ în sate din tîpгȣ în tîpгȣ ȣnde întpeбȣinцezȣ feлȣpimĭ de mizлoache ка sъ doбîndeaskъ пърȣ de omȣ, maĭ кȣ seamъ de femee.

Eatъ че pakontъ ȣnȣ воіацiopȣ: amȣ fostȣ ла ȣnȣ вілчiȣ (tîpгȣ) ла ȣnȣ орашȣ mikȣ în Bre-tagne. Între mȣлцimea de лȣme че s'a aфлatȣ аколо, amȣ oбsepвatȣ tpeĭ, natpȣ кȣmпъpъtopĭ de пърȣ. Eĭ aȣ ȣmблatȣ din tîpгȣ în tîpгȣ ка sъ se însȣшeaskъ koadeлe fpȣmoase aлe fetiлоp d'аколо, kape adȣkȣ aчestȣ aptikoлȣ ла вілчiȣ npekȣmȣ adȣkȣ ла noĭ цъpanчiлe гъinĭ ші oȣъ. Mi s'a пъpȣtȣ къ vanitatea femeeaskъ tpeбȣe sъ se pevoлte în kontpa ȣnȣї asemenea negoцȣ, dapȣ din kontpa, amȣ въzȣtȣ къ mȣлte fete ші femeĭ aȣ konsimцitȣ кȣ o mape вшȣpinцъ a da пърȣлȣ лорȣ. пentpȣ nіште nangліче saȣ mъtъsъpiĭ ш. ч. л. Amȣ asistatȣ ла o sчenъ кȣpioasъ kîndȣ aчeштĭ negȣцъtopĭ a tȣnsȣ o mȣлцime de fete ȣna dȣne aлta, întokmaĭ кȣmȣ se tȣnde oiлe nentpȣ лînъ ші fie-kape fatъ stîndȣ к'o бonetъ în mînъ a-шtentîndȣ ка sъ se akonepe кȣ dînsa kîndȣ foap-feчiлe aцentȣлȣї o ва desnoia de пърȣлȣ eĭ ad-mipaбiлȣ kape a atîpnatȣ nînъ ла бpîȣ. Dintpe aчeштĭ aцenцĭ onepatopĭ, epaȣ ші femeĭ; лîngъ onepatopȣ epa ȣnȣ koшȣ mape ȣnde s'a adȣnatȣ aчeastъ лînъ omeneaskъ. Dapȣ ші feteлe din Bretania fakȣ кȣ aчeasta ȣnȣ negoцȣ бȣnȣ, къчĭ пърȣлȣ eĭ se плъteшte бine ші eлe nȣ nepdȣ nimikȣ din fpȣmȣseцea лорȣ, fiindȣ къ este ȣnȣ oбічеiȣ аколо къ kearȣ ші feteлe noptȣ totȣ-d'aȣna o бonetъ stpînsъ ne kanȣ, kape faче къ nȣ se vede nimikȣ din пърȣлȣ лорȣ afapъ.

Onepatopiĭ tpimetȣ aчestȣ пърȣ ла kaseлe mapĭ de Парisȣ kape вîndȣ fȣntȣлȣ (150 dpame) de пърȣ кȣ 10 fpanчĭ (12 цванцiцĭ) ла ȣniĭ oa-menĭ kape se okȣпъ кȣ asoptimentȣлȣ ші apan-цiapea пърȣлȣї omeneskȣ. Kîndȣ aчeштĭ oa-menĭ гъseskȣ întpe пърȣлȣ кȣmпъpatȣ nіште nepĭ лȣнцĭ бȣnĭ nentpȣ o nepȣkъ, o кȣpъцъ, o лȣkpez ш. ч. л. ші o вinde nepȣkiepiлорȣ, кȣ npeцȣ de 40 ші kearȣ 80 fpanчĭ fȣntȣ; dapȣ o nepȣkъ deoseбitъ ші aлeasъ, este întp'adeвъpȣ ла ama-topiĭ aчestȣї aptikoлȣ, ȣnȣ лȣkpȣ fъpъ npeцȣ; în-tokmaĭ ка o antikъ saȣ ȣnȣ taблoȣ papȣ.

Oбічеiȣлȣ d'a nȣpta nepȣkъ este foapte an-tikȣ; kearȣ Eцinцienii în timnȣлȣ fapaonіlорȣ nȣptaȣ nepȣчĭ. În temnлȣл de ла Isisȣ ла Theben (în Eцintȣ) s'a гъsitȣ o asemenea nepȣkъ d'o вîpstъ de natpȣ miĭ de anĭ чeлȣ nȣцinȣ! Npo-feцiĭ бiбліче вopбeskȣ mȣлtȣ despre vanitatea Asipieniлорȣ în panoptȣлȣ пърȣлȣї лорȣ ші pȣi-neлe de Ninive гъsite în zileлe noastpe, kon-fipmȣ aчeasta ші apatъ. nepfekцiȣnea koadeлорȣ ші чeлорȣ-лaлte opnamente kape s'a гъsitȣ ne kaneteлe Asipieniлорȣ npekȣmȣ ші în бapбeлe лорȣ.

Dama Eлena noaptъ ȣnȣ «Kopimбosȣ» ne

капȣ̆, adeкъ пърȣлȣ̆ eĭ ера арапџеatȣ̆ întр'ȣнȣ̆ modȣ̆ simплȣ dapȣ̆ граџiosȣ̆; бърбаџiĭ поаptъ totȣ̆ în ачеstȣ̆ modȣ̆, пърȣлȣ̆ лорȣ̆. Din контра ведемȣ̆ în Mitoлоџiea Еленъ, zeitъџiле лор пȣртîndȣ̆ пърȣлȣ̆ лорȣ̆ în diferite modȣрĭ. Жȣпiterȣ̆ (Жое) поаrtъ ка niште чiлiндрĭ miчĭ de перĭ întр'ȣнȣ̆ modȣ̆ мажеstosȣ̆ пе фрȣнтеа лȣĭ diвinъ; пе кîndȣ̆ Еркȣлȣ̆ поаrtъ пърȣ skȣrtȣ̆ шi креџitȣ̆ пе капȣ̆, dapȣ̆ Neptun авеа пърȣ̆ лȣнгȣ̆ dpeпtȣ̆ шi ȣmedȣ̆, întokmaĭ ка ȣнȣлȣ̆ каре se sȣie de апъ авîndȣ̆ înkъ пърȣ̆ ȣdatȣ̆. Apolon шi Venus пȣрta пърȣл ка komedianџĭ каре жокȣ̆ акȣмȣ̆ ла teatpȣ роlȣ d'întiiȣ̆ amanџĭ.

Pomanii репȣблiкanĭ, пȣрta пърȣлȣ̆ лорȣ̆ пропрiȣ̆ тъiatȣ̆ skȣрtȣ̆ шi креџitȣ̆; tokmaĭ ла dekadenџa Pomeĭ în timпȣлȣ̆ îmпъраtȣлȣĭ Komodȣ̆, a eшitȣ̆ moda d'a пȣрta пърȣ̆ лȣнгȣ̆ акоперitȣ̆ кȣ пȣлбере d'аȣрȣ̆. Dapȣ̆ dameле романе esaџера тȣлtȣ̆ кȣ орнаmentеле капȣлȣĭ лорȣ̆. Ачеastъ esaџераџiȣне însъ a întpeкȣt'o înкъ dameле франчезе din sekoлȣлȣ̆ trекȣtȣ̆. Аша se ziче s. e. къ Mariea Antoisatte a пъskочitȣ̆ o коефȣръ пȣmitъ «кȣ въĭ шi isлazȣрĭ" ȣnde s'аȣ̆ възȣtȣ̆ ка niште pîȣрĭ d'apџintȣ̆, niште kaskade съpindȣ̆ neste пъdȣрĭ шi гръdinĭ верzĭ шi toate ачеstea ера презentate пе капȣлȣ̆ ачеsteĭ dame, прin пърȣлȣ̆ eĭ пропрiȣ̆ шi ачееа че n'авеа пърȣлȣ̆ eĭ îndestȣлȣ̆ пentpȣ isлazȣрĭ, гръdinĭ шi кîmпiĭ, 'шĭ a прокȣpatȣ̆ ачеasta прin пърȣлȣ̆ перȣкiерȣлȣĭ.

Întр'o zi, ла o репреzentaџiȣне soлemnелъ, o mаркizъ врîndȣ̆ sъ intpe în лоџеа eĭ în teatpȣ, s'a възȣtȣ̆ îmпеdiкаtъ; къчĭ ȣша лоџеĭ n'a fostȣ̆ destȣлъ de mape ка sъ înкапе коафȣра eĭ. Ea ера siлitъ sъ кeme ȣнȣ̆ zidapȣ̆ ка sъ лърџеаskъ în zidȣ̆ ȣша лоџеĭ. Dapȣ̆ шi бърбаџiĭ пȣрta перȣкъ; кȣ перȣка a înчепȣtȣ̆ atȣнчĭ omȣ de «бȣна sочietate»; перȣка ера mapea кȣestiȣне шi проблеmȣлȣ̆ вieџеĭ.

Eatъ ȣнȣ̆ semнȣ̆ караktepistiкȣ̆ пentpȣ o soчietate каре s'a нȣmitȣ̆ нобiле шi каре întр'adeвърȣ̆ a konsȣmatȣ̆ вieaџа eĭ în пimiкȣрĭ шi ваnitъџĭ pidiкȣле претъtindȣ̆ прintр'ачеasta револȣџiȣnea mape шi teriбiлъ каре, dȣпе пȣџinĭ anĭ a венitȣ̆ asȣпра лорȣ̆ шi каре, în шizлокȣлȣ̆ pîȣрiлорȣ̆ de лакрътĭ шi de sînџe a (inaȣгȣpatȣ̆) o епокъ нȣоъ пentpȣ лȣme, o епокъ în каре нȣ sъ stimъ ачееа че поаrtъ omȣлȣ̆ пе капȣ̆, чi ачееа че аре în капȣ̆.

Агрiкȣлtȣра.

Порȣmбȣлȣ̆ saȣ̆ кȣкȣрȣzȣлȣ̆.

Порȣmбȣлȣ̆ saȣ̆ кȣкȣрȣzȣлȣ̆ (Zea L. blé d'Espagne, blé de turquie.) Ачеastъ плantъ каре este аша de intepesantъ пentpȣ лоkȣitopiĭ романieĭ шi алte miлioane de oamenĭ лоkȣitopiĭ џърiлорȣ̆ чева maĭ кълdȣроase; ачеastъ плantъ, ziчemȣ̆, каре формеazъ база агрiкȣлtȣреĭ noastpe шi пîinea din toate ziлеле a џъраnȣлȣĭ nostpȣ, ва fi обiektȣлȣ̆ stȣdiȣлȣĭ nostpȣ de astъzĭ.

Караktepiле botaniче. Кȣкȣрȣzȣлȣ̆ апарџine прin toatъ natȣра sa, ла фаmiлiea плantелорȣ̆ *Graminée*, ачеstорȣ̆ плante бine-кȣвîntate de черȣ̆ d'a fi нȣtpimîntȣлȣ̆ џенȣлȣĭ ȣmanȣ̆. Dapȣ̆ кȣкȣрȣzȣлȣ̆ sъ deosiбеште în ачееа de ла алte граminée, къ флорiле sале нȣ sîntȣ̆ epmafpodite, чi ȣniseksȣале. Adiкъ în флоареа кȣкȣрȣzȣлȣĭ нȣ гъsimȣ̆ партеа maskȣлinъ (stamine) шi партеа femininъ (пistiла) îmпреȣнate, чi o deoseбitъ флоаре este maskȣлъ шi o алtъ femeлъ; челе d'întiiȣ̆ se афлъ пе вîрфȣлȣ̆ плanteĭ ȣnde формеzȣ̆ ка niште sпiче фрȣmoase, sîntȣ̆ îmпреȣnate кîte o переке întр'ȣнȣ̆ калічiȣ̆ (пахарȣ̆) esтepiорȣ̆, каре аре doъ валвȣле (бȣze) шi fie-каре флоаре аре кîte ȣнȣ̆ калічiȣ̆ saȣ̆ o короалъ пpie компȣsъ iapȣ̆ de doъ валве (бȣze) maĭ miчĭ de кîtȣ̆ челе d'întiiȣ̆. Întpe бȣze se веde 3 stamine каре аȣ̆ флорĭ sȣбџiрĭ шi албе, пȣртîndȣ̆ кîte o переке d'antepe miшкъtoape. Флорiле femeле sîntȣ̆ пȣse sȣв челорȣ̆ maskȣле. Еле формеazъ o sпadiчie (o teaкъ) лȣнгъ, чiлindpiкъ шi кърпоasъ în каре se афлъ o mȣлџime de флорĭ foapte dese, fie-каре авîndȣ̆ ка doъ foiџe miчĭ, ȣнȣ̆ marazinȣ алȣ̆ оȣслорȣ̆ (ovariŭ) foapte miкȣ̆, ȣнȣ̆ stiлȣ̆ saȣ̆ fipȣ̆ sȣбџipe каре поаrtъ пе вîрфȣлȣ̆ съȣ̆ o stirmъ пъроasъ. Stiлȣрiле sîntȣ̆ îmпреȣнate în fasчiкȣле saȣ̆ легътȣрĭ în партеа лорȣ̆ de sȣsȣ̆ каре esȣ̆ афаръ de înвелiшȣ̆ че înвелеште флорiле шi фрȣktȣ.

Фрȣktȣлȣ̆ este ачееашĭ sпadiче (teaкъ) каре поаrtъ флорiле femeле. Se компȣне d'ȣнȣ̆ mape нȣmърȣ̆ de съmînџе saȣ̆ боабе tapĭ, dese, гроase ка o mazъpe, potȣндъ, ȣнгiȣлоase пе база лорȣ̆, ашеzate în 8 saȣ̆ 10 pîndȣрĭ пе кочenie шi формîndȣ̆ astȣ̆-фелȣ̆ o sпiкъ foapte mape шi фрȣmoase fie-каре бобȣ̆ se афлъ ашеzatȣ̆ întр'o челȣлъ (късȣџъ) miкъ каре se афлъ паркъ sъпatъ пе кочenĭ. Коажа боабелорȣ̆ este sȣбџipe, tape,

галбепъ ші лучіtoape, dapŭ de desuбtулŭ коажеї гъsimŭ о matepie албъ ка fъina, însъ бъtîndŭ în галбепŭ; astъ matepie este naptea алimentapъ ші nutpitiвъ (хpъnitoape) а nopumбулуї. Kîndŭ fpuктеле saŭ боaьеле s'aŭ коntŭ, înвелішupiле лорŭ se depъptezŭ una de алta ші atunчї se веde în mizлокулŭ лорŭ fpumoasъ колоаpe албъ а nopumбулуї.

Pъdъчina nopumбулуї este лунгъ, tpunкiулŭ sъŭ ape мулte nodupї în difepite distanџe, foiле sале sîntŭ лунџї înкonџiupindŭ tpunкiu (ка ла чеапъ) toate ачеste каpактepe sînt комune nopumбулуї. гpîuлуї ші întpeaga fелupiлорŭ de чеpeале.

Hatpica nopumбулуї este Amepiка. Пînъ ла deskonepipea ачеstuї kontinentŭ nouŭ npin Christophe Columbŭ, лумеа n'a utistŭ d'ачеastъ плantъ пpечioasъ; de ачееа nu sъ гъсеште нічї о nomenipe de nopumбŭ ла нічї unŭ autopŭ Елепŭ saŭ Pomanŭ ші чеї d'întîiŭ autopї каpе вopбeskŭ despe nopumбŭ, sîntŭ snanioлї din sекулул ал 16-леа. Къчї ачеastъ плantъ а fost ла înчепutŭ, tpansnop'atъ de ла Amepiка ла Snania ші d'аколо ла Fpanчia, de ачееа sъ нуmеште în лimбa Fpanчezъ ші гpîu din Snanica (blé d'Espagne.)

Dapŭ локuitopiї npimitiвї аї Amepiчеї, adiкъ Indieniї, întpeбuinџapъ nopumбu ку мулte секuле maї nainte пînъ n'a fostŭ deskonepitŭ de кътpe Eupoпeнї, nu numaї пentpu mînкаpе, чі d'a пpeпapa unŭ feлŭ de бъutupъ foapte spipituoasъ de nopumбŭ; ачеastъ бъutupъ numitъ „*Шiка*" (chicca) epa foapte pesпeктatъ ла ачештї популї sълбatiчї în kîtŭ ла нічї о џepimonie pелiџioasъ din а лорŭ, n'a pututŭ sъ лinseasкъ chicca, ба înкъ авеаŭ obiчeiŭ къ tupnapъ шiка în гupа mopџiлорŭ лорŭ!

Noї Eupoпeniї, n'авеmŭ obiчeiŭ а tupna în гupа mopџiлорŭ поштpiї pakiŭ ші spiptŭ, dapŭ веџiвiї поштpiї вiї topnŭ însuшї în гupа лорŭ мулtŭ spiptŭ fъкutŭ de nopumбŭ, къчї din nopumбŭ se poate tpaџe мулtŭ spiptŭ ші zахаpŭ.

Papŭ se гъsеште în Eupona о плantъ maї богatъ în zахаpŭ de kîtŭ кочeniї de nopumбŭ ші este пъкatŭ къ nimuлuї n'a вenitŭ пînъ акumŭ ла noї în rîndŭ а foлosi џapа de miлioane de кочeni de nopumбŭ каpе toamna s'apunкъ ші sъ împutpezeskŭ пе kîmпupї fъpъ нічї unŭ foлosŭ. Ачеstŭ foлosŭ apŭ konsista d'a skoate zахаpŭ din кочeniї de nopumбŭ. Întp'adeвъpŭ ачеasta чеpe kanitaлupї ші un spipit de întepnpindepe industpiaлъ ші spe nepopoчipe, ачеste doъ лuкpupї лinseskŭ ла noї.

Botanistuлŭ *Turnefort* а deosebitŭ пînъ ла *шаї-spezeче* sпeџe (feлupї) de nopumбŭ. Ачеastъ deosebipe este de пpisosŭ пentpu agpiкuлtopuлŭ пpактiкŭ ші е destuлŭ ка sъ штiе къ sînt doъ feлupї de nopumб: unuл каpе кpеште iute (se нуmеште quarantain în Italia) adiкъ în doъ лunї ші жumъtate ші алtu каpе чеpе пînъ ла чiнчї лunї пentpu кpeштepea sa. Ачеastъ deosebipe de sпeџe, s'a apъtatŭ ла nopumбŭ кеаpŭ ла opiџina луї în Amepiка.

În пpiвinџa колopeї, esistъ nopumбu галбепŭ (obiчnuitŭ ла noї), nopumбuлŭ албŭ, pошu, вiopiŭ, албastpu, оакешŭ ші кеаpŭ negpu ші пъtatŭ. Însъ ачеastъ difepinџъ а колopeї nu konstitue difepinџe de sпeџe; къчї пе unŭ kîmпŭ sъ веde kîte odatъ de toate ачеste feлupї; пpin upmape este пpoбatŭ къ ачеste difepinџe nu konstitue о difepinџъ pеалъ а sпeџeлорŭ.

Nopumбuлŭ este întpe чepeале, плanta мулtŭ maї puџinŭ supuse акчidentелорŭ въtъmъtoape de kîtŭ челе-лалte sпeџe de чepeале. Къчї Natupa а datŭ nopumбuлuї unŭ înвелiшŭ maї solidŭ каpе îлŭ пъstpeazъ мулtŭ în kontpa atакupiлорŭ timпuлuї; ку toate ачеstea, nu е de tъгъduitŭ ка ші елŭ sъ stpiкъ de мулtъ umezeaлъ ла timпuлŭ kîndŭ бobuлŭ sъŭ sъ леагъ пpекuмŭ

Nopumбu saŭ кукupuzu (Zea L.)

ziче църанȣлȣ, asemenea ші кіndȣ domneскȣ вintȣрі ші frigȣ маре каре ціне мȣлтȣ timпȣ. Asemenea esistъ пentрȣ порȣмбȣ о боалъ нȣmitъ „Dалагȣ« (Charbon) adiкъ se apatъ пе плante niште ȣnfлътȣрі de difepite fopme ші мъpime ші кіndȣ se ȣсȣкȣ, devine ка о пȣлбере neагръ ші stpікъ toatъ плanta; de ачееа кіndȣ vede чіне-ва astȣ-felȣ de ȣnfлътȣрі пе порȣмбȣлȣ съȣ, съ se гръбеаскъ але depъpta, însъ кȣ бъгаре de seamъ ка съ нȣ ръпеаскъ ші съ stpiче кеарȣ tpȣнкіȣ.

Църанȣлȣ каре ва съ semene порȣмбȣ, tpeбȣе съ алеагъ кочені кȣ боабе de ла реколtеле пречеdinte ші съ нȣ deosebeaскъ боабеле; din контpa съ ле ласе пе кочені; npintp'ачеasta, боабеле нȣ se вορȣ ȣска аша мȣлтȣ ші asta este d'ȣнȣ маре folosȣ пentpȣ џерminaцiȣнеа (podipea) порȣмбȣлȣі. Asemenea съ iea în бъгаре de seамъ къ пentpȣ съмînцъ нȣ tpeбȣе лȣатȣ боабеле каре se афлъ пе вîрfȣлȣ кочепілорȣ, къчі aste sîntȣ мічі, съраче în fъinъ ші нȣ вορȣ da ȣнȣ soiȣ бȣнȣ în пъмîntȣ. Боабеле în кочені, поате съ se пъstpeze astȣ-felȣ natpȣ anі ші маі біне ші пе ȣpмъ totȣ sîntȣ бȣне de съмînцъ, ші tpeбȣе нȣмаі съ нȣ fie акоперitȣ кȣ мȣчігаiȣ.

Este біне d'a moia боабеле 24 de ope în апъ калdъ пînъ нȣ'лȣ пȣнȣ în пъмîntȣ; npintp'ачеasta, se ȣшȣреазъ мȣлт podipea saȣ џерminaцiȣнеа порȣмбȣлȣі în пъмîntȣ. Кіndȣ чіне-ва воеште съ аібъ порȣмбȣлȣ лȣі кȣ кîtе-ва zіле маі nainte гata, de кîtȣ алціі, съ ціе порȣмбȣ în апъ пînъ а începȣtȣ съ креаскъ ші пе ȣpмъ îndatъ съ'лȣ пȣie în пъмîntȣ. Елȣ ва mînка порȣмбȣ пȣоȣ mai nainte de кîtȣ вечinii лȣі.

Кіndȣ timпȣлȣ пpimъвереі este фаворабілȣ, atȣнчі tpeбȣе съ înчеапъ съ semene порȣмбȣ: semъпареа порȣмбȣлȣі se face în difepite modȣрі, dapȣ opі-каре ва fi metoda агрікȣлtȣреі întpeбȣinцatъ, totȣ tpeбȣе обсерватȣ ка съ ръmîie întpe fie-каре doі кочені о депъptаре ка de 2 $^1/_2$ пічіоаре челȣ пȣцinȣ. Лъкоміеа ачелора каре арȣ вoi съ semene порȣмбȣ преа desȣ ȣнȣ лîнгъ алtȣ, ва fi пedenѕitъ npin пȣцinȣ folosȣ че ва авеа din реколtа лȣі.

Еатъ mai мȣлte metoade d'a semъna порȣмбȣ.

Metoda I. Ачела каре seамънъ, поартъ ȣнȣ кошȣ плinȣ de боабе de порȣмбȣ ші аша мерindȣ пе кîмпȣ, ле арȣнкъ ла о distaнцъ ка de доъ пічіоаре депъртаte о съмînцъ d'алtа, însъ toate боабеле tpeбȣе съ казъ în варга tpasъ кȣ плȣгȣ, asemenea ші дȣпе semъпаре tpeбȣе iapȣ съ ле акопере кȣ пъмîntȣ моале тъiatȣ npin плȣгȣ.

Metoda II. Съ tpагȣ кȣ плȣгȣ доъ върџі пе кîмпȣ, fie-каре варгъ авîndȣ о adîнчіme нȣмаі ка de 2 џолȣрі ші депъptate ȣна de алta npintp'о distaнцъ ка de 2 пічіоаре.

Metoda III este къ seамънъ рарȣ ші înгроапъ съмînца кȣ плȣгȣ; ачеastъ metodъ este лesne, dapȣ пȣцinȣ sigȣръ.

Metoda IV este къ факȣ ȣнȣ pîndȣ în каре seамънъ ла о distaнцъ de доъ пічіоаре, кîte 2 saȣ 3 боабе; пе ȣpмъ факȣ ла о distaнцъ de доъ пічіоаре de pîndȣлȣ d'întîiȣ, ȣнȣ алtȣ pîndȣ паралелȣ în каре пȣнȣ iapȣ грȣне кîte 2 saȣ 3 боабе депарte ȣна de алta кîte 2 пічіоаре; пе ȣpмъ ласȣ ȣнȣ spaцiȣ ка съ поатъ tpeче ȣнȣ плȣгȣ кȣ доі боі ші пȣнȣ алtе доъ pîndȣрі ші аша totȣ мереȣ.

Metoda V este чеа mai перфектъ dapȣ ші чеа mai лȣнгъ ші kostesitoape; ші este праktiкабіле нȣмаі ла кȣлtȣра кîмпȣрілорȣ мічі; asta este къ факȣ к'ȣнȣ instpȣmentȣ (plantoriȣ) о гаȣръ în каре пȣнȣ ȣнȣ бобȣ, 'лȣ акопере îndatъ кȣ пъмîntȣ ші апасъ кȣ пічіорȣ пе пъмîntȣ.

Metoda VI konsistъ а semъna порȣмбȣ în лȣна лȣі Iȣnie дȣпе че s'а фъкȣтȣ пе кîмпȣ реколtа de inȣ saȣ de nanі. Ачеste боабе tpeбȣе moiate în апъ, naintea semъпътȣреі. Порȣмбȣлȣ astȣ-felȣ semъnatȣ, віне mai tîpziȣ ла маtȣpitatea sa; кȣ toate ачеstea, е foapte бȣнȣ mai кȣ seамъ кîndȣ este о tоамнъ фрȣмоасъ каре ръmîne калдъ пînъ în лȣна лȣі Октомврie.

Despre кȣлtȣра порȣмбȣлȣі. Кîndȣ stȣdiemȣ кȣ atenцiȣне natȣpa ачеstеі плante, о съ ведеmȣ къ аре tpeбȣinцъ de ла semъпареа sa пînъ ла реколtъ, de доъ лȣкрȣрі; adeкъ de калдȣръ ші de ȣмеzеалъ. Dapȣ nічі ȣнȣ лȣкрȣ нȣ kontpibȣe atîtȣ de мȣлtȣ а desволtа мъpimea tpȣнкіȣлȣі ші а face ка съ продȣкъ snіче богаte în боабе, de кîtȣ а пръжі порȣмбȣ ла timпȣ de ла чеа d'întîia desволtаре а ачеstеі плante пînъ ла лȣна каре пречеdъ реколtа sa. Чіне пеглiжеазъ пръжіtȣлȣ порȣмбȣлȣі, нȣ штіе а апреціі folosȣл маре каре dobîndeште npintp'însȣ. Efekteле

прinчiпале але пръжiтȣлȣĭ, sîntȣ челе ȣрмъtoаре:

1. Пръшiтȣлȣ fаче пъмîнtȣл маĭ поросȣ, прin ȣрмаре înгitе маĭ лесне ȣмезеалъ аерȣлȣĭ.

2. Кȣръцъ планtа de вечнitаtеа fелȣрimiлорȣ de ербȣрĭ проаste каре se нȣtрескȣ din zемȣрiле пъмîнtȣлȣĭ пе кostȣлȣ порȣмбȣлȣĭ.

3. Fаче къ îмпрецiȣрȣлȣ планtеĭ съ пъstреазъ о рекоралъ, апоĭ întъреште шi tрȣнкiȣлȣ în контра вîнtȣлȣĭ шi протеже ръdъчiнеле планtеĭ d'о маре ȣскъчiȣне.

Пръшiтȣлȣ порȣмбȣлȣĭ е бiне съ se фáкъ în tреĭ пîndȣрĭ шi în ȣрмътoареле епоче, adекъ:

Întîiȣлȣ пръшitȣ tребȣе съ se фáкъ кîndȣ порȣмбȣлȣ а крескȣtȣ нeste пъмîнtȣ пînъ ла о înълцiме de 5 saȣ 6 цолȣрĭ, шi кîndȣ пъмîнtȣлȣ este чева ȣdȣ. Ла аvestȣ пръшitȣ tребȣе ȣкосȣ орĭ-че iарбъ проаstъ шi кеарȣ tрȣнкiȣрĭ de порȣмбȣ каре н'а прinsȣ бiне, tребȣе skose. Kînd порȣмбȣл а emit преа desȣ, tребȣе ръритȣ; dарȣ din контра, кîndȣ s'apaтъ ȣнȣ локȣ голȣ, tребȣе съ'лȣ ȣмпле.

Алȣ doiлеа. пръшitȣ seамънъ кȣ челȣ d'întîiȣ. Ла аvestȣ пръшitȣ, порȣмбȣлȣ tребȣе съ аiбъ о înълцiме d'ȣнȣ пiчiорȣ челȣ пȣцiнȣ. Ла аvestȣ fелȣ de пръшitȣ, iарȣ tребȣе skosȣ toаte fелȣрiле de iербȣрĭ проаste шi а skoаte рамȣрiле ȣзȣцiрĭ каре esȣ din ръdъчiнъ.

Алȣ tреiлеа. пръшitȣ se ȣрмеазъ кîndȣ гръȣнтеле îнчене съ se форме în spiче; din нȣоȣ tребȣе кȣръцаtȣ акȣмȣ пъмîнtȣ de орĭ-че fелȣ de бȣрiенĭ шi tребȣе гръмъdiтȣ пъмîнtȣлȣ îмпрецiȣрȣлȣ планtеĭ, челȣ пȣцiнȣ чiнчĭ saȣ шеasе полiче (цолȣрĭ) astȣ-fелȣ къ порȣмбȣлȣ паркъ se афлъ пе о мовiлъ. Ачеastъ операцiȣне este нечеsарiе spре а пъstра ръdъчiна d'акцiȣнеа преа tаре а soарелȣĭ, totȣ d'о datъ spре а прокȣра маĭ мȣлте нȣtрimînte планtеĭ. Dȣпе ачеastъ операцiȣне, планtа рарȣ къ este sȣпȣsъ ла вр'о stрiкъчiȣне saȣ пердере.

În пъмîнtȣрĭ tарĭ, поате чiне-ва dȣпе пръшitȣлȣ челȣ dȣпе ȣрмъ съ semene мазъре, бобȣ saȣ fасоле întре пîndȣрiле порȣмбȣлȣĭ; къчĭ атȣнчĭ spацiȣлȣ întре пîndȣрiле порȣмбȣлȣĭ sînтȣ тоале, кȣръцiтe de орĭ-че iарбъ; прin ȣрмаре, поате съ реȣшеаskъ аколо кȣлtȣра пȣтiтелор легȣмe фъръ съ stрiче чева реколtеĭ порȣмбȣлȣĭ.

De мȣлте орĭ se кȣлtiвъ пе ȣнȣ кîмпȣ împрeȣнъ порȣмбȣ шi карtofiĭ. Adекъ se seамънъ ȣнȣ пîndȣ de порȣмбȣ шi ȣнȣ пîndȣ de карtofĭ. Esпериiнца а аръtаtȣ къ аvesle doъ планte se ажȣtъ ȣна пе алtа în крештереа лорȣ шi агрiкȣлtорȣ кîndȣ нȣ se ва sfii de о îndoitъ лȣкраре ла пръшitȣлȣ порȣмбȣлȣĭ шi а карtofiлорȣ, ва авеа ȣнȣ îndoitȣ фолосȣ ла реколtе.

Требȣе съ profite чiне-ва de резȣрселе каре ле dъ порȣмбȣлȣ în timпȣлȣ вецеtацiȣнеĭ sале, fiindȣ къ еле контрiбȣеskȣ шi ла sȣкчесȣлȣ реколtеĭ. Афаръ de кочепĭ skоase ла челȣ d'întîiȣ пръшitȣ ка съ se fáкъ порȣмбȣ маĭ рарȣ, съ bede în пъмîнtȣрĭ бȣнĭ шi маĭ пе ȣрмъ къ d'ȣнȣ кочеанȣ ease doъ saȣ tреĭ алtе рамȣре каре însъ нȣ продȣкȣ spiче бȣне. Dакъ ле лasъ чiне-ва пînъ ла реколtъ, ачеasta нȣ нȣмаĭ къ ворȣ stрiка кȣалitаtеа бобȣлȣĭ, ба înкъ ва шi întîрziеа маtȣрitаtеа (контȣра) лȣĭ. De ачееа tребȣе аvesle рамȣре skоase афаръ; asemенеа tребȣе skоase шi spiчеле мiчĭ ешiте tîрziȣ шi афлîndȣ-se de desȣбtȣлȣ spiчелорȣ de къпetenie.

Kîtȣ-ва timпȣ naintea реколtеĭ, е бiне ка съ taie чiне-ва паrtеа tрȣнкiȣлȣĭ каре se афлъ ла îнчепȣtȣлȣ spiчеĭ. Ачеastъ операцiȣне se fаче кîndȣ порȣмбȣлȣ s'аȣ fъкȣtȣ «бърбаtȣ» adекъ къ а îнчепȣtȣ съ'ĭ easъ ка о баrбъ de мъtase de desȣбtȣлȣ teачеĭ каре înконцiорȣ spiкȣ. Ачеastъ tъiере, ȣрмаtъ кȣ штiiнце, нȣ нȣмаĭ къ нȣ ва slъбi крештереа планtеĭ, din контра ва îngръbi реколtъ.

Timпȣлȣ калdȣ шi ȣskаtȣ este маĭ fавораbiлȣ пенtрȣ порȣмбȣ. Kîndȣ порȣмбȣлȣ s'a контȣ, съ арatъ ачеаstа прin îмпрецiȣрареа, къ порȣмбȣлȣ skimбъ колоареа sа de маĭ nainte шi totȣ d'о dаtъ пелiцеле каре înконцiорȣ tеака шi аȣ цinsto înкisъ, акȣмȣ din sine se deskidȣ шi desкопере паrtеа de sȣsȣ а порȣмбȣлȣĭ.

Порȣмбȣлȣ съ desпȣне în амбарȣ în къмаша sа. Astъ metodъ, прекȣмȣ амȣ zisȣ, е бȣнъ ка съ пъstреze ȣмезеала бобȣлȣĭ. Пе ȣрмъ skоate spiчiĭ din къмаша лорȣ шi чеĭ маĭ бȣнĭ бобi ĭi пъstреазъ пеtрȣ пръsiлъ.

Dарȣ кȣлtȣра порȣмбȣлȣĭ este întребȣiнцаtъ în ȣнеле локȣрĭ, нȣ ка пîiне пенtрȣ оаменĭ, чi ка нȣtреџȣ пенtрȣ animale adiкъ ка finȣ. Ла аvestȣ ȣзбîршitȣ, н'аȣ tребȣiнцъ d'алtъ nimiкȣ de kîtȣ а semъна бобii de порȣмбȣ dese ȣнȣлȣ d'алtȣ; кȣ

kîtȣ semъпареа este maĭ deasъ, кȣ atîtȣ frъnzele sîntȣ maĭ марĭ, прin ȣртаре daȣ maĭ мȣлtȣ fînȣ. Ачеstȣ fînȣ se коasъ în timпȣ kîndȣ floarea порȣтбȣлȣĭ este апроапе sъ еаsъ din къмаша еĭ. Frъnzеле sîntȣ atȣnчĭ пline d'o zeamъ dȣлче шi foapte плъкȣtъ animaлелорȣ; maĭ пе ȣртъ, trȣnкiȣлȣ шi frъnzele devine nегȣstoase ка бȣтбaкȣ.

Kîndȣ timпȣлȣ este favoraбiлȣ, поate чine-ва sъ doбîndeasоъ ȣnȣ fînȣ бȣnȣ, a doa лȣпъ dȣпe semъпарea лȣĭ. Agriкȣлtoрȣлȣ аре atȣнчĭ аван-taцiȣ къ аре în toatъ вара пînъ ла toamnъ iерба верde пentрȣ animaлeле лȣĭ. Ȣnȣ алtȣ folosȣ este, къ ачeastъ кȣлtȣръ a порȣмбȣлȣĭ пentрȣ fînȣ, în локȣ sъ ѕлъбeaskъ пъmîntȣ, ȣлȣ înграшъ; къчĭ fiindȣ къ sъ taie пlanta kîndȣ ръdъчinеле sале sîntȣ înkъ foapte sȣбцire, de ачeа aчeste ръdъчinĭ sъ împȣtrezeskȣ лesne în пъmîntȣ, deвinȣ ȣnȣ felȣ de хȣтъ шi înграшъ пъmîntȣ.

(Ва ȣрmа.)

Despre ȣniĭ арборĭ istoriчĭ челебрiĭ.

Amiкȣлȣ meȣ Domnȣлȣ Doktoрȣ Frankel în опȣлȣ sъȣ „воiaцiȣ ла Ierusalem" ziче къ пȣ шtie dakъ чine-ва a rîndit пînъ акȣm a faче deskriереа a арборiлорȣ antiчĭ челебрĭ în istoriea лȣmeĭ каре esistъ шi акȣmȣ. Dînsȣлȣ поmeneшte de ȣнеле sпеце ремаркабiле, але ачеstорȣ арборĭ de каре вomȣ чita ȣнеле aiчĭ.

Кеар акȣmȣ înfлореште пе fie-каре anȣ арборȣлȣ Tереbintina (каре dъ terментinȣ) în Mампа în Пaлestina sȣб каре, dȣпe бiблieа, Пatрiархȣлȣ Авраmȣ a шезȣtȣ nainte чiнчĭ miĭ de anĭ шi a приiмitȣ кȣ ospitaлitate кълъtoрiĭ каре вineaȣ ла dînsȣ. Мажеstошiĭ Чedрiĭ din Лiванonȣ каре a ȣмбрitȣ реџеле filosofȣ Solomonȣ, staȣ шi акȣмȣ în мȣnteле Лiванonȣ. Арборȣлȣ Sikomora sȣб ȣмбра къреia s'a odinitȣ St. Maria Maĭka Domnȣлȣĭ, esistъ шi акȣмȣ шi поартъ fрȣkte dȣлчĭ. Dарȣ Maslinii din Гaetane нȣmiцĭ în Еванџелiȣ, staȣ шi акȣмȣ шi портȣ dȣпe 1800 de anĭ, frъnze верzĭ.

Чine пȣ шtie, kontinȣе *Frankel* de вestitȣ арборȣ de kastane пе мȣнтеле Aetna în Siчiлiа, asemenea шi de stежарȣлȣ челебрȣ în Боemia sȣб каре a dормitȣ челебрȣлȣ револȣцiонарȣ Чiska каре a fostȣ тъiatȣ denadinsȣ dȣпe орdinȣл împъратȣлȣĭ Iosifȣ II? Asemenea esistъ шi акȣмȣ în Мънъstireа San Onofrio în Itaлia, stежарȣлȣ sȣб ȣмбра къреia a visatȣ diвinȣлȣ поетȣ ал „Ierusalimu liberata" fiind болнав шi окȣпîndȣ-se maĭ мȣлtȣ de вiziȣнеле ȣнеĭ алte лȣмe de kîtȣ a лȣмеĭ prezente? Teiȣлȣ sȣб каре Gullom Tell a прокламatȣ лiбертatea ренȣбликанъ a Елвеџiеĭ, stъ шi акȣмȣ; апоĭ în kontinentȣлȣ нȣоȣ esistъ ȣнȣ алtȣ арборȣ, asta este ȣнȣ помȣ, sȣб каре пemȣritoрȣлȣ Washington a пъskoчitȣ лiбертatea ȣнеĭ алте ренȣблiче, înkъ maĭ маре, aste sîntȣ statȣрiле ȣnite але Амерiчеĭ! În Daлмaцia esistъ шi акȣмȣ ȣнȣ арборȣ de dafinȣ, кȣ a къреia рамȣръ s'a коронatȣ Iȣлiȣ Чesарȣ kînd s'a проклamatȣ челȣ d'întîiȣ iмпераtорȣ алȣ Ромеĭ. Totȣ ȣнȣ Dafinȣ ȣмбреазъ шi пînъ în zileле noastре мормîntȣлȣ челебрȣлȣĭ поеtȣ latin Virgilius Maro. Лîngъ Bujukdere ла Constantinopol a stъtȣtȣ înkъ în sекȣлȣлȣ trекȣtȣ ȣнȣ шiрȣ de арборĭ платанĭ каре a ȣмбрitȣ армada Крȣчiaцiлорȣ sȣб Godefroid de Bouillon în anȣл 1096. Пе insȣла Греакъ Kosȣ stъ шi акȣмȣ лîngъ портȣ o планtanъ antikъ sȣб каре, dȣпe tradiцiȣнеа пoпoларъ, a шезȣtȣ Hippocrate tatȣл артеĭ medikaле. Asemenea se арatъ пе insȣлеле Boromeiче ȣнȣ арборȣ în коажа къреia џенераlȣ Bonaparte a înviżatȣ ziчереа Victoria (бiрȣinцa) o zi naintea бътълiеĭ челебре de Marengo.

Eatъ къ арборiĭ sîntȣ maĭ feriчiцĭ de kîtȣ noĭ; еле пъstreазъ kîte odatъ memoriȣлȣ fantелорȣ noastre, пе kîndȣ noĭ înшine de мȣлtȣ не amȣ pерdȣtȣ шi fiinцa noastръ s'a stерsȣ dȣпe faцa пъмîntȣлȣĭ. Dарȣ asemenea antikitъцĭ, treбȣe sъ fie sакре шi венерate de къtре орĭ-че омȣ de simцiminte deлikate шi noбiле шi asemenea арборȣ trеbȣe sъ fie protеџеatȣ de къtре кеарȣ пȣбликȣлȣ însȣшi în kontra vandaлismȣлȣĭ ȣнора oamenĭ орdinарĭ каре п'аȣ пiчĭ ȣнȣ simцimîntȣ пentрȣ венерацiȣнеа trекȣtȣлȣĭ, fiindȣ къ п'аȣ пiчĭ ȣнȣ viitoрȣ.

Tiпъritȣ în Tiпografia Колеџiȣлȣĭ Sf. Saва.